

ÜRETİM FAKTÖRLERİ

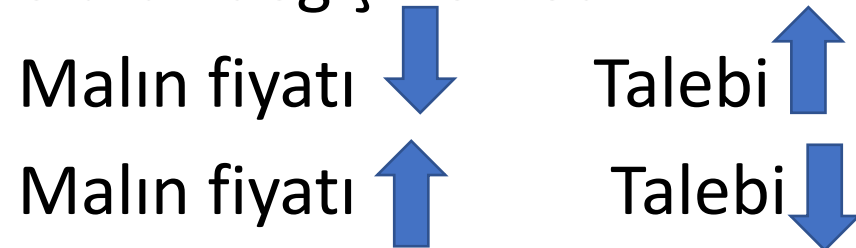
- EMEK
- SERMAYE
- DOĞA
- GİRİŞİMCİ

TALEP, ARZ VE PİYASA DENGESİ

TALEP

- Belirli bir zamanda, belirli bir fiyattan satın alınmak istenen ve satın alma gücüyle desteklenmiş mal ve hizmet miktarı

Talep Kanunu: Diğer etmenler sabit kabul edildiğinde(ceteris paribus), tüketici tarafından talep edilen mal miktarı, malın fiyatı ile ters orantılı olarak değişmektedir.

Talep Kanunu İstisnaları

- Giffen Paradoksu (Fakir mallar talebi)

malın fiyatı arttıkça talebi artar, fiyatı düştükçe talebi azalır.

-düşük mal(gelir artarken talebin düştüğü)

-ikamesi zor

-Bütçede büyük yer tutan

ilk kez İskoç iktisatçı – istatistikçi Sir Robert Giffen öne sürmüştür.

Giffen, 19. yüzyılın ortalarında İrlanda'da ortaya çıkan patates kıtlığının patates fiyatlarını yükselttiğini, bunun patatese olan talebi düşürecek yerde artırdığını görmüş ve bu tersliğin nedenini araştırmıştır. İncelemesi sırasında İrlandalı işçilerin gelirlerinin çok düşük olması nedeniyle beslenmelerini ağırlıklı olarak patates ile karşıladıklarını, et gibi daha pahalı ve kaliteli yiyeceklerle daha az bütçe ayırdıklarını gözlemlemiştir. Oluşan patates kıtlığı nedeniyle patates fiyatları artınca bu tüketicilerin patatese ödedikleri bedel de yükselmiştir. Giffen, patates fiyatlarındaki bu artış sonucunda işçilerin, et ve diğer pahalı yiyecekleri almaya paraları yetmez hale gelince paralarının tümünü patates talep etmeye ayırdıklarını görmüştür. Talep yasasına bir istisna oluşturan bu tür mallara Giffen malı, ortaya çıkan bu çelişkili duruma da Giffen Paradoksu (çelişkisi) deniyor.

- Snop talebi

Kişilerin fiyatı düşen bir mala olan taleplerinin negatif dışsallıklar nedeniyle azalması söz konusudur.

yüksek gelirli insanların bir tüketim ürününe olan taleplerinin düşük gelirli insanların talebine ters orantılı olmasıdır. Yani bir malın fiyatı düştükçe düşük gelirli kişiler o mala talebi artırırken yüksek gelirli kişiler o mala talebi azaltacaktır. Yüksek gelirli kişiler pahalı ve özel ürüne sahip olmak istemesinden dolayı bu istek doğar. Bu ürünler genelde yüksek mali değere ama düşük pratik değere sahip olur.

Bu ürünlere sanat eseri , marka giysiler yada spor arabalar örnek verilebilir.

- Veblen Etkisi

Malın fiyatı yükselince talebinin artması

Snop etkisi başkalarının tükettiği malla ilgili iken Veblen etkisi o malın fiyatıyla ilgilidir. Snob etkisinde mala talep çok önemlidir. Eğer bir malı alan sayısında artış varsa Snob etkisinde belli bir o mala talebini azaltır. Veblen'de ise fiyat ile talep doğru orantılıdır. Bir malın fiyatı artıkça o mala olan talepte artıyorsa buna Veblen etkisi denir.

Bireysel Talep Eğrisi

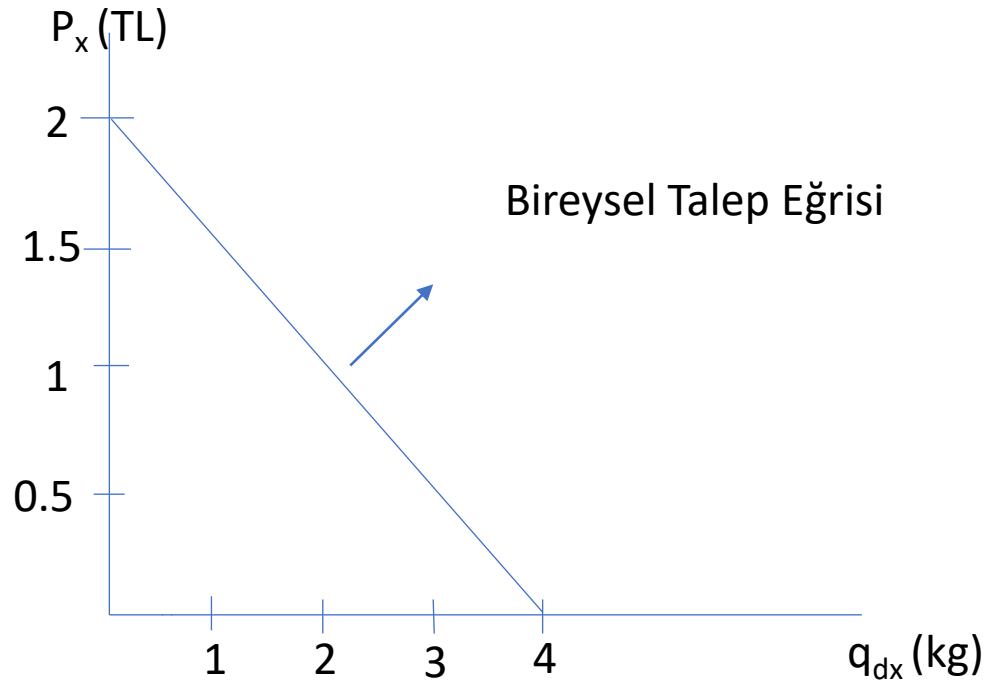
- Bireyin farklı fiyatlardan satın almak istediği mal miktarını gösterir.

Bireysel Talep Şedülü

Malın Fiyatı (P_x)	Talep Edilen Mal Miktarı (q_{dx})
2.00	0
1.50	1
1.00	2
0.50	3
0	4

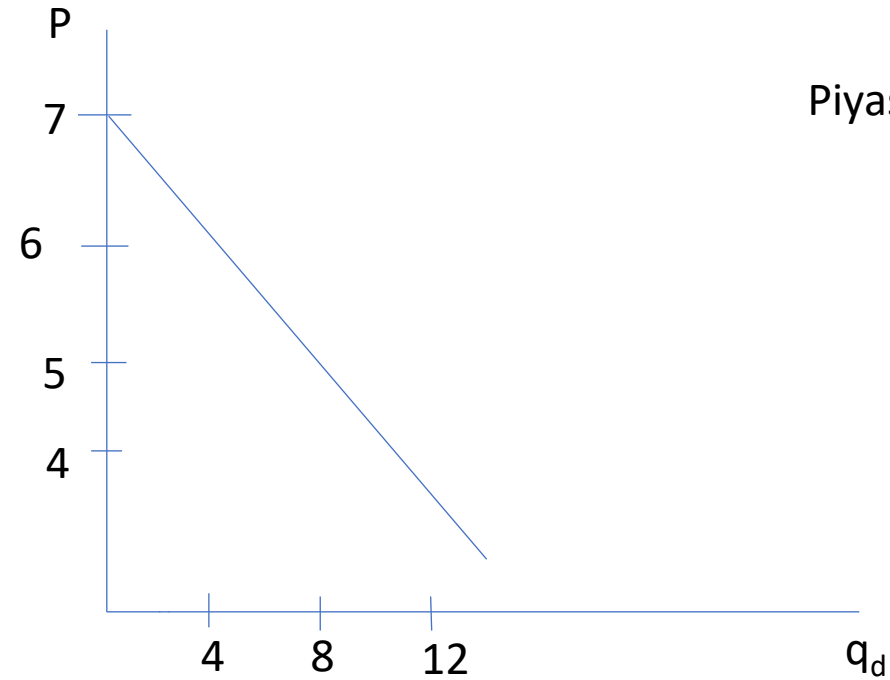
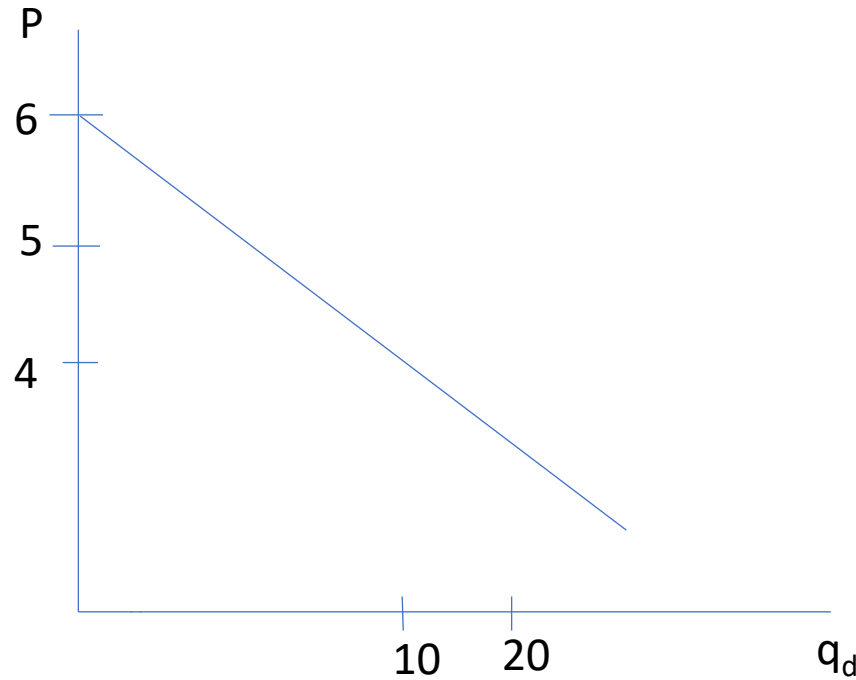
- Talep miktarındaki değişme fiyata bağlıdır. (Noktasal)
- Talepteki değişme fiyat dışı faktörlere bağlıdır. (Eğrinin sağa sola kayması)

Negatif Eğimli: İkame etkisi (fiyatı ucuzlamış diğer mallara yönelme), gelir etkisi (reel geliri azaldığı için daha az talep eder)

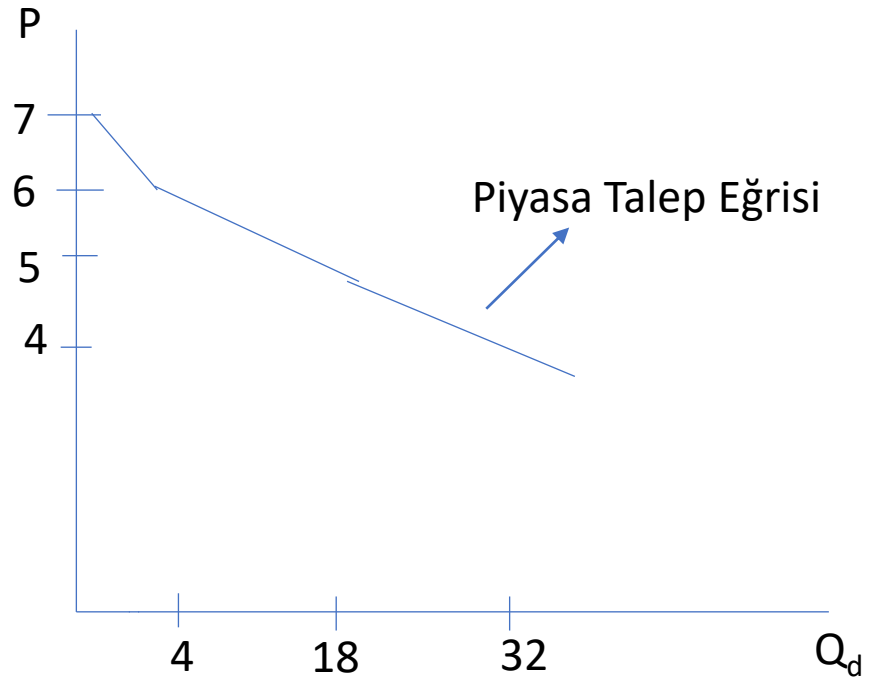

Piyasa Talep Eğrisi

- Tüm bireylerin bir mala olan taleplerinin toplamıdır. Bireysel talep eğrilerinin yatay olarak toplanmasıyla elde edilir.

Piyasa Talep Eğrisi

Talep Denklemi

$$Q_d = a - bp$$

a: Fiyat 0 olduğunda talep ettikleri mal miktarı

b: talep eğrisinin eğiminin tersi

- Biz tüketiciler olarak malın fiyatında meydana gelen değişmelere göre talep ettiğimiz miktarı arttırır yada azaltırız. Buradan sonuç olarak fiyat bağımsız değişken, miktar ise ona bağlı bir değişkendir. Düz talep fonksiyonu dediğimiz bu ilişkinin fonksiyon yazılımı ise $q=f(p)$ şeklindedir. $q=a-bP$ Düz talep fonksiyonu Walras'a aittir.
- Oysa ters talep fonksiyonunda bağımsız değişken olarak miktar, bağımlı değişken olarak ise fiyat vardır. Marshall'a ait olan yaklaşımda fonksiyon $p=f(q)$ şeklinde yazılır. $p=a-bq$
- Normalde iktisat biliminde grafik gösterimlerinde yatay eksene bağımsız değişken, dikey eksene ise bağımlı değişken yerleştirilerek analiz yapılır.
- Talep fonksiyonunun grafiksel gösterimi ters talep fonksiyonuna göre yapılır. Yani dikey eksende fiyat, yatay eksende miktar vardır. Bu durum eğim hesaplamalarında karışıklıklara sebep olur.
- Ters talep fonksiyonu: $p=a-bq$ şeklinde yazılır ve dikey eksende p olduğu için eğim= $-b$ dir. a katsayısı ise konumu verir.
- Oysa düz talep fonksiyonu $q=a-bp$ olduğu ve grafik gösterimi ters talep fonksiyonuna göre olduğu için eğim= $1/b$ dir.

- $p=a-bq$ şeklindeki bir ters talep fonksiyonunda
- a katsayısı konumu
- b katsayısı ise eğimi verir.
- $-$ işareti ise p ile q arasındaki ilişkiyi temsil eder.
- Eğim aynı zamanda $\tan\alpha$ dır.
- $\text{fiyattaki değişim/miktardaki değişim} = \text{eğim}$
- Eğim; talep fonksiyonu üzerinde o noktaya çizilen teğetin tanjantıdır. Bu sebeple;
- eğimin doğrusal fonksiyonlarda her noktada aynı, eğrisel fonksiyonlarda her noktada farklı olduğuna dikkat ediniz.

Malın Talebi

- Malın Fiyatına

• Tamamlayıcı malların fiyatı ↑ talep ↓

• İkame malların fiyatı ↑ talep ↑

• Tüketici tercihleri mal lehine olursa ↑ talep ↑

- Halkın gelir düzeyi

üstün ve normal mallarda gelir ↑ talep ↑

düşük mallarda gelir ↑ talep ↓

• Nüfus ↑ talep ↑

• Geleceğe Dönük Fiyat ve Gelir Beklentileri ↑ talep ↑

ARZ

- Belli bir dönemde satılmak üzere piyasaya sunulan mal miktarı
- $\text{Arz} = \text{Üretim} \pm \text{Stok Değişimleri} - \text{İthalat} + \text{İhracat}$

Bir malın arzı

- Malın fiyatı
- Diğer malların fiyatı
- Üretim faktörleri fiyatı
- Üretim teknolojisine bağlıdır.

Arz kanunu

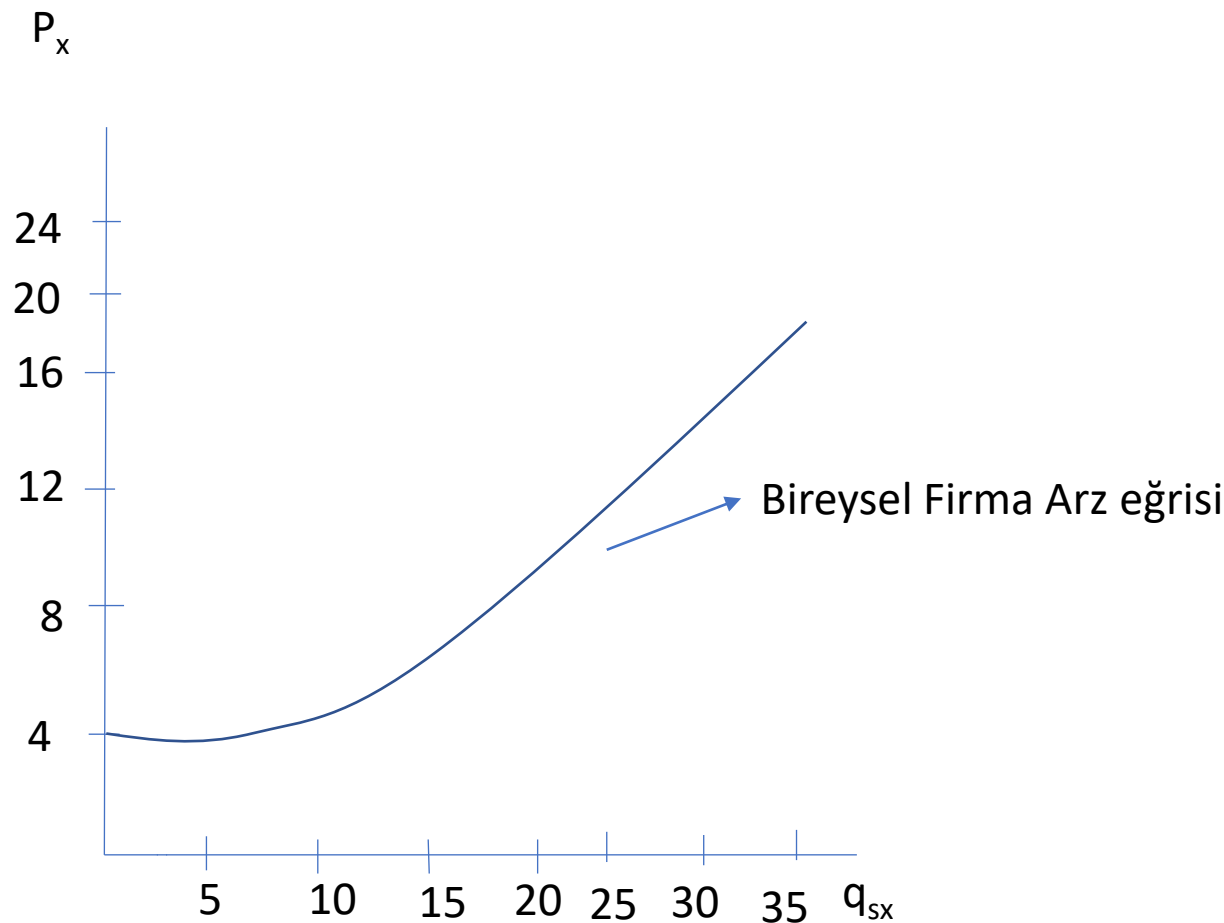
- Piyasaya arz edilen mal miktarı fiyatlar yükseldikçe artmakta, fiyatlar düştükçe azalmaktadır.

- Arz edilen miktarın değişmesi fiyata bağlıdır. (Noktasal)
- Arzın değişmesi fiyat dışı faktörlere bağlıdır. (Eğrinin sağa, sola kayması)

Bireysel Arz Şedülü

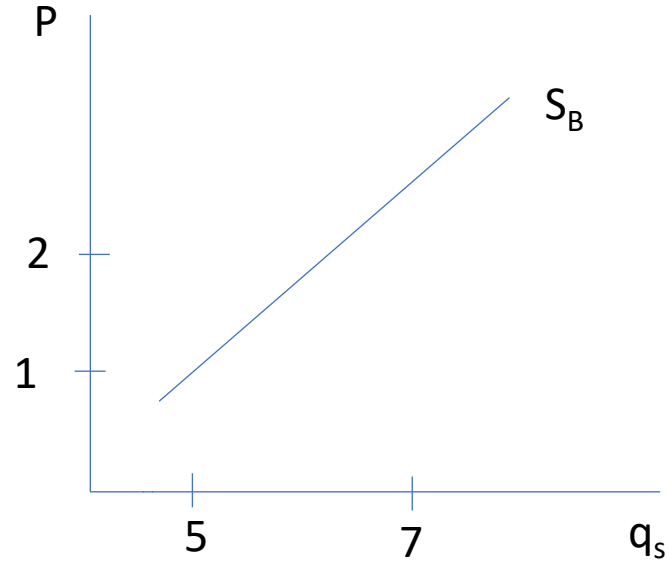
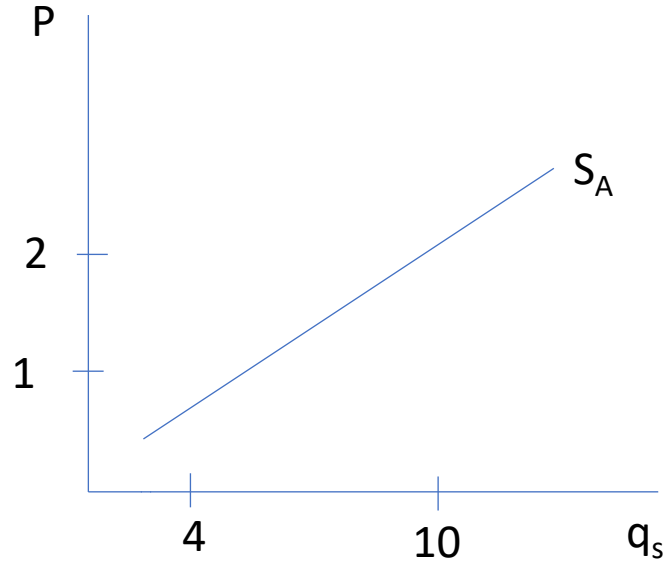
Fiyat (P)	Arz Edilen Mal Miktarı (Q)
4	0
8	15
12	20
16	25
20	30
24	35

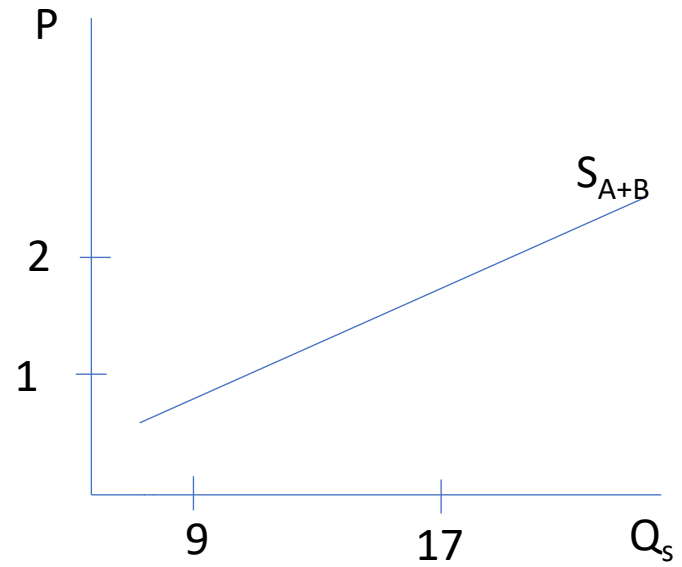
Pozitif Eğimli

Piyasa Arz Eğrisi

- Bireysel-firma arz eğrilerinin yatay olarak toplanması ile elde edilir.

Arz Denklemi

$$Q_s = g + hp$$

g : Fiyat 0 olduğunda arz edilen mal miktarı

h : arz eğrisinin eğiminin tersi

Malın piyasa arzı

- Malın fiyatı
- Diğer malların fiyatı ↑ arz ↓
- Üretim faktörleri fiyatı ↑ arz ↓
- Üretim teknolojisi gelişme olursa arz ↑
- Vergiler ↑ arz ↓
- Sübvansiyonlar ↑ arz ↑
- Malın gelecekteki fiyatına ilişkin bekleyişleri ↑ arz ↓
- Firma sayısı ↑ arz ↑

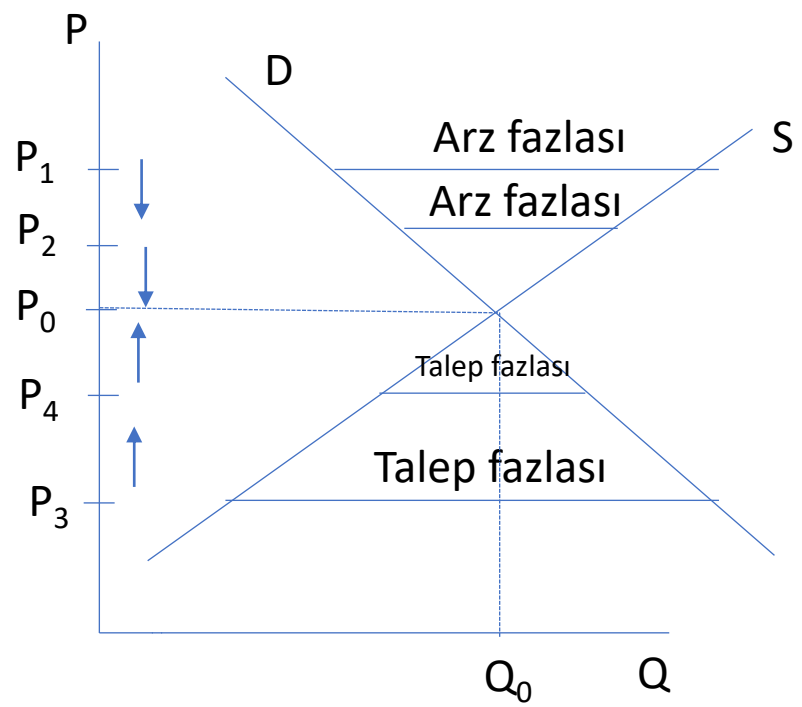
Piyasa Dengesi

- Arz ve talebin bir araya gelmesi ile piyasa oluşur.
- Talep edilen miktar ile arz edilen miktarı birbirine eşitleyen fiyat denge fiyatıdır ve piyasa bu fiyatta dengededir. Bu fiyata düşen miktar denge miktarıdır.
- Fiyat denge noktasından yüksek olduğunda arz edilen miktar talep edilen miktardan fazla olacak ve arz fazlası(fazla) oluşacaktır.
- Fiyat denge noktasının altında ise talep edilen miktar arz edilen miktardan fazla olacak ve talep fazlası(noksan) oluşacaktır.

Piyasa Dengesi

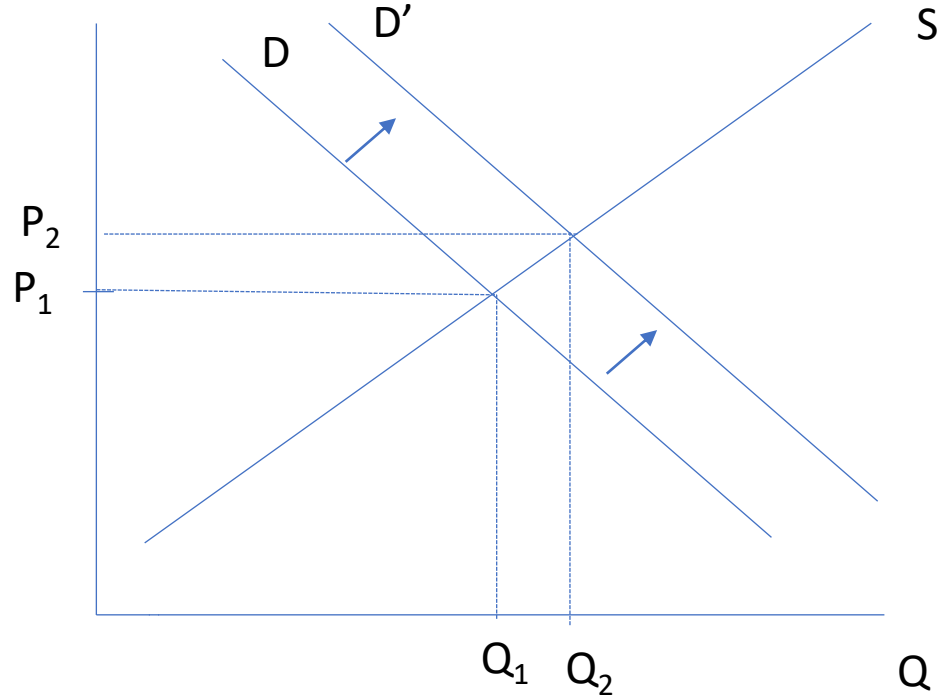
Fiyat	Arz Edilen Mal Miktarı	Talep Edilen Mal Miktarı	Fazla, Noksan ve Denge	Fiyata Etkisi
6	13	0	+13	Aşağıya
5	12	2	+10	Aşağıya
4	10	4	+6	Aşağıya
3	7	7	Denge	Denge
2	4	11	-7	Yukarıya
1	1	16	-15	Yukarıya
0	0	17	-17	Yukarıya

$$Q_d = Q_s$$

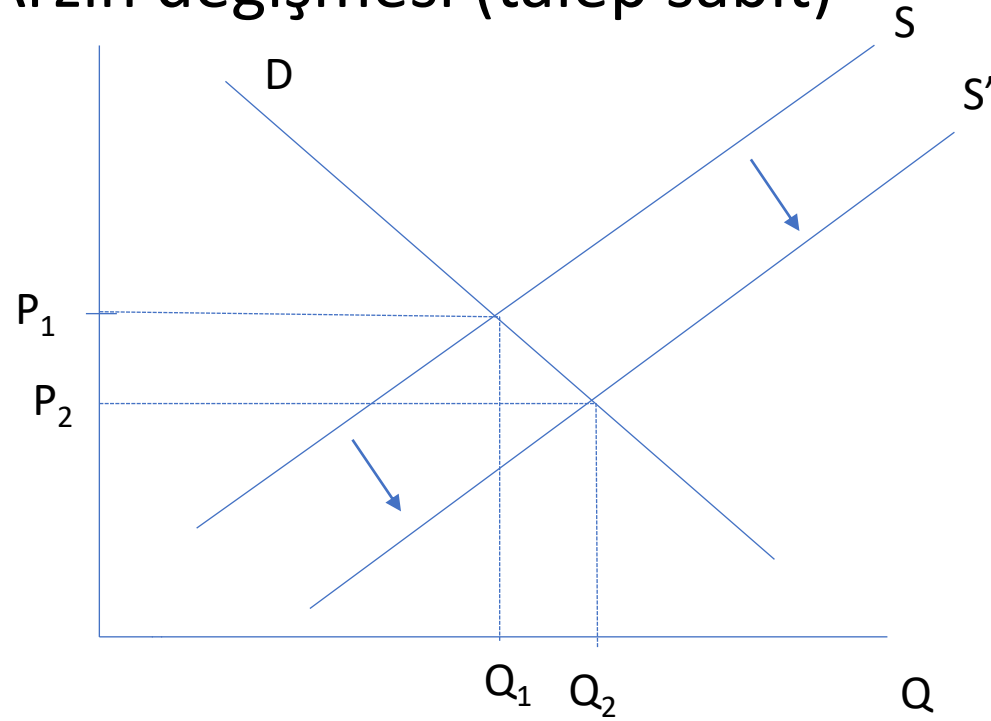
Piyasa Dengesinin Değişmesi

- Talebin Değişmesi (arz sabit)

Talebin artması denge fiyatının ve miktarının artmasına yol açar.

- Arzın değişmesi (talep sabit)

Arzın artması denge fiyatının azalmasına ve denge miktarının artmasına yol açar.

- Arzın ve talebin birlikte değişmesi

✓ Arz ve talep ters yönde birlikte değişirse;

Arz artarken talep azalırsa fiyat üzerindeki aynı yönlü etkileri sonucu fiyat düşer.

Arz azalırken talep artarsa fiyat üzerindeki aynı yönlü etkileri sonucu fiyat artar.

✓ Arz ve talep aynı yönde birlikte değişirse denge fiyatının ne yönde değişeceği konusunda öngörülebilir bulunulamaz. Arz ve talepteki değişmelerin zıt yönlü etkilerinin hangisinin büyük olduğuna bağlı olarak fiyat düşer, yükselir ya da değişmez.

Arz ve talep birlikte artarsa, arzın artması fiyatı aşağı, talebin artması yukarı çeker. Arzdaki artışın etkisi talepteki artışın etkisinden büyükse fiyat düşer. Talepteki artışın etkisi büyükse fiyat artar. Etkileri eşit ise fiyat değişmez.